

د غریبانو تشه گیده که دموتر ډکه ټانکی ؟

د (Nyhedsavisen) پنامه دنمارکی ژبې ورځپاڼې په خپله (۲۰۰۸ می ۲۱) گڼه کښې د لور سرلیک لاندې یو مطلب خپور کړی چې پښتو ژباړه ئې درنو لوستونکو وطنوالو ته په لاندې کرښو کې وړاندې کوم :

په نړۍ کې د لورې پر اېلم دیوه نړیوال ناوړین په لور روان دی او ددی ډیری زورونکي ستونزې سره سره بیا هم ځینې هیوادونه د غریبانو ډوډۍ دموترانو کیدې ته وراچوې . دبیلگې په توگه امریکایان اوس گویا د پطرولو د سپما کولو پخاطر د بیو انرژي څخه کار اخلي (دا هغه انرژي ده چې دځمکې د داخلي فوسیلی بنزینو د سپما په موخه دځمکې د سطحې د عضوی موادو څخه تر لاسه او په موترانو کې دسونگ د موادو په توگه کارېږي . ژباړونکي) .

دغه ډول سوزیدونکي مایع دامهال امریکایان د خوړلو وړ جوړو د پروسس څخه پلاس راوړي . ددغې مایع پواسطه دیوه ځل لپاره دیوه موتر ټانکی ډکول دومره جوړو ته اړتیا لري چې په خوړو وروسته پاتو هیوادونو کې د یوه نفر دیوه بشپړ کال د وچې ډوډۍ دپاره کفایت کوي . داروندو چارو ماهران پدی اند دی چې دامریکایي چارواکو دغه کار داگړۍ د خوار انسانانو د ژوند په قیمت تمامېږي .

د نړۍ د غریبو خلکو په کورونو کې د غله دانو او جوړو کندوان خالي ولاړ او پدغسې حالت چې د غریبو هیوادو خواروگړې دمخ پرزیاتیدونکې لورې تر فشار لاندې شپې تیروي ، دامریکا هیواد پدی بهانه چې د پطرولو پر ځای په موترانو کې د بیو انرژي سوزیدونکي مواد کارول د چاپیریال دپاره گټور کار دی ، د ژوند د لومړني اړتیاوو وړ مواد لکه غله دانو او جوړو څخه دا ډول مایع لاس ته راوړي او پدی توگه د غریبانو په ډوډۍ باندې دخپلو موترو ټانکي ډکوي .

د یوه کیلوگرام جوړو د پروسس نه یوازی نیم لیتر د بنزینو ځای ناستي مایع پلاس راځي . پدی توگه دیوه غټ امریکایي موتر ټانکی چې د سلو لیټرو ظرفیت ولري ، د دومره مقدار غله دانو او جوړو څخه تر لاسه کیدلای شي ، کوم چې دیوه نفر د ډوډۍ په موخه دیوه کال دپاره بس دی .

د خوراکی موادو د اقتصاد په انستیتوت کې د یوه ماهر Henning Otte Hansen په اند اوس مهال دا پوښتنه رامنځته شوی چې **Food Versus Fuel (ډوډۍ که بنزین ؟)** . که ددغې بیوانرژي نه کار اخیستل شاته وغورځول شي ، کیدلای شي لدې لاری په سپما شوو غله دانو باندې په خوړو هیوادونو کې د ډیرو غریبو خلکو گیدی ډکي او له مرگ نه وژغورل شي .

د agazineTime M مجله په ملگرو ملتونو کې دخوراکی موادو دڅانگې دیوه ماهر Jean Ziegler له خولې لیکي : **،، دا کار د بشريت پر ضد یو جنایت دی ،،** . اما د چاپیریال ځینې ماهران بیا فکر کوي چې دا کار دخوراکی موادو د کمښت په اړه زیات دپام وړ رول نلري .

ډوډۍ که بنزین ؟

د ډنمارک د کرهڼي کمیسار Mariann Fischer Boel د بیوانرژي موادو د تولید په اړه د بروکسېل په کنفرانس کې داسې وویل : **،، هغه کسان چې دخوراکی موادو څخه دنوموړې موادو د کمښت او اوسني مخ پر زیاتیدونکې ناوړین په مهال د بیوانرژي موادو تولیدول تائیدوي ، داکسان نه یوازی داچې خپل په مخ کې ولاړ یوستر فیل نه ویني بلکه بشپړ دوه فیلان لیدلای نشي ،،** . البته د فیلانو څخه د نوموړي کمیسار موخه داوه چې پدی وروستیو کلونو کې د چین او هند هیوادونه د غوښو او لښیاتو دپوره کمښت سره لاس او گریوان دی . دغه هیوادونه دکارولو کافی ځمکې نلري او لدې نه پرته د (۲۰۰۶ - ۲۰۰۷) کلنو وچکالیو د نړۍ د ډیرو هیوادونو د غله دانو حاصلات زیانمن کړیدی .

هدا اوس د ټولې نړۍ د غله دانو د حاصلاتو له ۴% نه زیاته برخه د بیوانرژي موادو د لاسته راوړلو په موخه کارول کيږي او امریکا چې دنړۍ په کچه د جوړو د پیره برخه حاصلات اخلي ، ۲۰% ئې د بیوانرژي د تولید په موخه کاروي . د Henning Otte Hansen په اند هغه دانسانانو دخوراک وړ غله دانې چې دلکسو موترانو د ټانکیو د لاری سوزي ، که لدې کار نه لاس واخیستل شي نو کیدلای شي دزیات شمیر وگړو گیدی وړ باندې ډکي او د ودې په حال کې هیوادونو خلک به داوسني نرخ په پرتله په سلو کې د لسو څخه تر پنځلسو پوري په ارزانه بیه خوراکی توکي تر لاسه کړای شي .

ديادوني ور ده چي دغله دانو څخه د بيو انرژي موادو تر لاسه كول هم يو موقتي او دلنمهاله وخت پرابلم دي . د اټكل له مخي دري څلور كاله وروسته به تخنيك پدي وتوانيري څو دوچو بيكاره واښو او دلرگيو دتوتو (تراشو) څخه ايتانول (Ethanol) چي په موترانو كي دسوزولو ورمابع ده ، پلاس راوري . كه داكار بريالي پرمخ ولاړ شي ، بيا به نو پدي موخه دغله دانو پروسس كولو ته ډيره اړتيا پيدا نشي . دا هغه څه دي چي په لنډ مهال كي ورته سترگي په لاريو خو په اوږده مهال كي به دهغي ورځي په هيله شپي سباكوو چي انسانانو ته د انرژي نه خلاصيدونكي سرچيني پلاس ورشي . د ژباړي پاي

د ژباړونكي يادونه :

پدي كي هيڅ شك نشته چي دانرژي اوسني سرچيني نه ختميونكي او لايزال ندي . په ځمكي كښي دتيلو او طبعي گازو معد نونه دتل دپاره دانسانانو اړتياوو ته ځواب ويلاي نشي ، ځكه نو انسانان مجبور دي دانرژي نور ډولونه او سرچيني پيداكري . مگر دا خبره هم ديدولو وړ ده چي تر اوسه لا دځمكي په گيډه كي په ډير مقدار سره كشف شوي تيل او گاز پراته دي چي دڅونوروډيرو نسلونو اړتياوي هم پوره كولاي شي . لدی نه پرته هغه ذخيري چي لاتراوسه كشف شوي ندي هم په ډير مقدار سره داتكل وړ گڼل شويدي . دتيلو اوگازو دزيرمو داپول ميدانونه نه يوازي په افغانستان بلكه دنړي په ډيرو هيوادونو او په ځانگړي توگه دځمكي په شمالي قطب كښي دپام وړ ارزښت لري . لدی نه چي هم تير شو ، امريكا همداوس په نړي كښي دتيلو ډيري ستري كشف شوي ذخيري لري چي اكثره ئي قصدا كنسرو كړيدي . ددی خبري معنا داده چي دوی دخپلو ذخيرو څخه كاراخيستل اوږدي راتلونكي ته ځنډولي او په حقيقت كي دامعدنونه دستراتيژيكيو زيرمو په توگه ساتل كيږي . پخپله امريكايان داگري دهغو تيلو څخه كاراخلي چي دبهر نه ئي رانيسي . ددی بر سيره دوی د جوارو ډيره برخه كومو ته چي دخوراكي توكو په موخه نړي اړه ده ، دبيوانرژي دلاسته راوړلو پخاطر پروسس او كاروي . دا پلمه چي گويا دبيوانرژي (مثلا داگري جوازي چي ډوډي ده) كارول دفوسيلي انرژي (بنزين) په پرتله د چاپيريال د ستره ساتلو دپاره گټور كاردي ، دنړيوالو قناعت تر لاسه كولاي نشي او ان داچي دبشر پرضد ئي دجنابيت سره په يوه ترازو كي تلي . كله چي ټولي نړي په سترگو وليدل چي دځمكي د اقليم د گرميدو دمخنيوي په چارو او د اتموسفير د كاربن داي اكسايد CO₂ په كمولو كښي دامريكا دولت تر دا اوسه پوري لاهم دپام وړ مرستي نه ځان كاري ، بيانو ډيره گرانه خبره ده چي نړيوال به ئي نوموړي پلمي ته په درنه سترگه وگوري . دامريكادولت كه د سعدي عليه الرحمه ددی مقولي سره ځان همغاري بولي چي :

چودرافرينش زيک جوهرند

بني ادم اعضای يکد يگرنند

ديگر عضوهارا نماند قرار

گرعضوي ببرد اوږد روزگار

نو بايد پدغه ناوړين كښي دبيوانرژي دكارولو نه لاس واخلي اوددی خبري په پام كي نيولو سره چي يوازي په تير ۲۰۰۷ ميلادي كال كي پر وسلو او نورو نظامي چارو باندي دامريكا لگښتونه پنځه سوه او اوه څلوښت ميليارده (۵۴۷ ۰۰۰ ۰۰۰ ۰۰۰ ډالره) وه ، چي دا ددوهمي نړيوالي جگړي راوړوسته پدغه چارو كي د امريكا ترټولو زيات لگښت او دتولي نړي دنظامي بودجي نيمه برخه جوړوي (د Nyhedsavisen ورځپاڼه ۲۰۰۸ جون ۲۰) ، نوبيا امريكا ته پكارده خپل دلگښت ورتيل دخپلو زيرمو څخه تر لاسه كړي . پدي كار سره به ديوي خوا په نړيواله كچه د بنزينو نرخونه را تيب او په سپما شوو جوارو باندي به ئي دډيرو خوارو وگړو ژوند وژغورل شي . داخبره هم په يادولو ارزي چي انسانان به يو وخت د ډيري ارزاني انرژي د ډولونو په موندلو بريالي شي ، بيا به نو دامريكا دتيلو پراخي زيرمي بيكاره پاتي او دهيجا په درد به و نخوري : سپمولي سپو خورلي .

والسلام